

DOI: <https://doi.org/10.4312/keria.23.2.5-8>

IN MEMORIAM

Jože Mlinarič (1935-2021)

*Sunt aliquid Manes:
letum non omnia finit,
luridaque euictos
effugit umbra rogos.*

Obstajajo srečanja, ki imajo na človeka nenavadno velik vpliv, čeprav jih ni veliko. Moja sorazmerno redka družjenja z akademikom dr. Jožetom Mlinaričem, ki je svojo življenjsko pot sklenil v noči na novembrske ide leta Gospodovega 2021, so že bila

taka. Žar, ki sem ga razbiral iz njegovega navdušenja nad iskanjem in preučevanjem vedno novih virov za srednje- in zgodnjenovoveško preteklost, je bil do te mere močan, da je iskrico zanetil tudi v meni. Morda je od nje do danes, ko mi je ukvarjanje z zgodovino postalo poklic, ostalo bolj malo. Morda so jo zadržala predavanja, ki so vmes postala rutinska, in zlasti vpetost v stroj pisanja ali boljše produkcije znanstvenih člankov v točkoborski ihti. Ko je pokojni akademik v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja skoraj vsako številko mariborskega *Časopisa za zgodovino in narodopisje* obogatil z obsežnim prispevkom o kakšni posvetni ali cerkveni ustanovi, predvsem s širšega štajerskega območja, je bilo seveda še drugače. V ospredju je bilo res veselje do raziskovanja in (spo)znanja. A če nič drugega, me je zgodnje opazovanje »pravega« zgodovinarja pri delu za vselej zastrupilo z veseljem do kronologije in prepoznavanja datumov v zgodovinskem gradivu. Mlinarič je bil tudi prvi, ki mi je pokazal čudežno Grotefendovo knjižico o teh zadevah. Gotovo sodi med deset knjig v mojem življenju, ki so se mi najbolj vtisnile v spomin. In če

mi med monotonim podajanjem snovi še kdaj zasijejo oči, je to ob razlaganju koledarskih zakonitosti. Ubogi študentke in študentje, ki ne morejo razumeti, zakaj naj bi se pečali s tem, kaj pomeni nedelja *Iudica*, ali se jim zdi butasto moje modrovanje o nekdanjih dveh spominskih dneh sedeža apostola Petra. Kaj naj rečem? Kriv je pokojni profesor ...

Sočasno me je vedno nagovarjalo, da je slednji podobno kot jaz združeval ukvarjanje z zgodovino z veseljem do latinščine in grščine. Rojen na tretji dan pred marčevimi idami leta 1935 v Mariboru se je z njima poglobljeno srečal na klasični gimnaziji v obdravskem mestu. Njegov nekoliko mlajši gimnazijski kolega je bil žal prav tako pokojni Primož Simoniti. Pridobljeno znanje klasičnih jezikov je nadgradil s študijem klasične filologije na ljubljanski Filozofski fakulteti.

Študij se je prevesil v sorazmerno kratko profesorsko kariero, najprej na Ravnah na Koroškem in nato v Novem mestu. Zlasti tam je pustil močne sledove in njegovi nekdanji učenci še sedaj radi poudarijo, da so se ob latinščini pri njem pogosto naučili več zgodovine kot med poznejšim univerzitetnim študijem. Sredi šestdesetih let je Mlinarič z gimnazije presedlal v novomeški muzej, kjer ga je zaznamovalo sodelovanje z dolgoletnim ravnateljem Jankom Jarcem. V začetku sedemdesetih let je sledila selitev v domači Maribor, kjer je skoraj polni dve desetletji deloval v tamkajšnjem Pokrajinskem arhivu. Že prej je diplomski iz klasične filologije dodal še diplomu iz zgodovine. Končno je leta 1977 v Ljubljani pod mentorstvom Kajetana Gantarja in Boga Grafenauerja zagovarjal doktorsko disertacijo. Posvetil jo je srednjeveškemu epu o Marijinem življenju, ki ga je kartuzijan Filip iz Žič prevedel v nemščino. Mlinarič je oskrbel tekstnokritično izdajo latinskega izvornika in jo opremil s komentarjem.

Sicer pa so bila sedemdeseta leta 20. stoletja čas prave eksplozije raziskovalne dejavnosti pokojnega akademika. Ta se je osredotočala predvsem na dve področji. Službovanje na Dolenjskem ga je pripeljalo v bližino najpomembnejših slovenskih samostanov. Zato je že diplomsko delo, s katerim je zaključil študij zgodovine, posvetil topografiji posesti cistercijanske opatije v Kostanjevici. V naslednjih letih so sledile obsežne študije o skoraj vseh pomembnejših redovnih ustanovah pri nas s koreninami v srednjem veku. Mlinarič je monografsko obdelal obe slovenski cisterci v Kostanjevici in Stični in vse štiri kartuzije. Dodal še temeljiti obdelavi ženskih dominikanskih samostanov v Marenbergu (Radljah) in v Studenicah. Svojo zadnjo monografijo je slednjič posvetil cisterci Rein na avstrijskem Štajerskem, v katero je zahajal tako rekoč od mladosti. Kot najpomembnejši slovenski strokovnjak za zgodovino redovništva je bil reden gost mednarodnih in domačih znanstvenih srečanj, velik ugled si je pridobil tudi v cistercijanskem in kartuzijanskem redu.

Drugo težišče znanstvenega zanimanja Jožeta Mlinariča sta bili krajevna in cerkvena zgodovina. Rojstno mesto je razen s temeljitimi raziskavami

njegove srednje- in zgodnjenonoveške preteklosti obdaril predvsem z obsežno zbirko transliterarnih virov z naslovom *Gradivo za zgodovino Maribora*. Od začetkov njegovega nabiranja dokumentov v sedemdesetih letih je izšla vrsta zvezkov, ki pričujejo o minulosti obdravskega mesta in njegove okolice od prvih korakov do konca 18. stoletja. Po njegovi zaslugi podobno bogate zbirke nima nobeno drugo slovensko mesto, med zvezki pa si morda posebno omembo zaslužijo prepisi matičnih knjig mestne župnijske cerkve sv. Janeza Krstnika. Med Mlinaričevimi izdajami virov si omembo nadalje zasluži objava vizitacijskih zapisnikov arhidiakonata med Dravo in Muro v okviru salzburške nadškofije iz 17. in 18. stoletja. Zapisniki niso le prvovrsten vir, marveč hkrati dober učni pripomoček za latiniste, saj se v njih srečajo s pogosto uporabljanimi izrazi iz cerkvenega življenja, ob katerih je celo zmerno izkušen poznavalec »šolske« latinščine pogosto precej nebogljen. Spretnost pri oblikovanju zgodovinske sinteze pa je pokojni profesor med drugim pokazal s poglavjem o srednjeveški cerkveni zgodovini v *Zgodovini Cerkve na Slovenskem* Mohorjeve družbe iz leta 1991.

Seveda ni nikoli zatajil svojih »latinskih« korenin. Človeka še danes naravnost razveseli njegov obsežen latinski povzetek članka o mariborskih beneficijah in beneficiatih v *Časopisu za zgodovino in narodopisje* iz leta 1973. Že pet let prej je kot prevajalec prvič nastopil v zbirki *Iz antičnega sveta mariborske Založbe Obzorja*. Prevedel in s spremno besedo ter opombami je opremil izdajo antične anakreontike. Omenjenega leta 1973 je v isti zbirki izšel njegov prevod Propercijevih pesmi. Že dve leti prej je skupaj s Kajetanom Gantarjem poskrbel za izbor iz opusa pesnika iz Umbrije v zbirki *Lirika Mladinske knjige*. V osemdesetih letih je isti tandem v zbirki *Iz antičnega sveta v slovenščino* prestavil še Teokritove idile.

Neomenjeno ne sme ostati niti Mlinaričevo pedagoško delo na zgodovinskem oddelku mariborske fakultete. Vrata tja so se mu sicer dokončno odprla šele z demokratičnimi spremembami v Sloveniji, tako da se je na njej zaposlil leta 1990 in se kot redni profesor upokojil dvanajst let pozneje. Kot predavatelja ga niso cenili samo študentke in študentje, marveč je znal vednost o zgodovini učinkovito posredovati najširšemu občinstvu. Eden simpatičnih sadov njegovega zanimanja za zgodovino redovništva je denimo knjiga o kartuzijanski kuhinji, ki je nastala v soavtorstvu z uglednim slovenskim kuharjem Borisom Kuharjem.

Glede na izjemen opus je pokojni akademik v javnosti najbrž znan manj, kot bi si zaslužil. Mariborska univerza ga je počastila z naslovom zaslužnega profesorja. Poglavitnemu preučevalcu svoje preteklosti se je poklonila tudi mariborska mestna občina in ga imenovala za častnega občana. Leta 1995 je bil izvoljen za (sprva izrednega) člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

V zadnjih letih so neutrudnemu proučevalcu virov zdravstvene težave na žalost preprečevale prav delo z njimi. Leta 2021 mu je na pragu pomladi umrla

soproga, kar je bila ena tistih izgub, ob katerih človek nehote pomisli, da Bog s tem, ko jo je k sebi poklical pred njim, ni ravnal prav. Ob njegovem slovesu od nas sem seveda žalosten, ker ne bom mogel več od blizu opazovati njegovega zgloda pravega zgodovinarja. Obenem pa pomislim na njemu ljubega Propercija in v meni se oglasi upanje, da je sedaj zanj spet vse prav.

Aleš Maver
Univerza v Mariboru
ales.maver@um.si